

Portrett

Anniken Huitfeldt: arbeidsminister med øye for likestilling

Nyhet

Förtroendekrisen djup i Finland: Sänkta löner enligt tysk modell lockar arbetsgivarna

Leder

Leder: Arbeidsvandrere mot nord

Nyhet

Svensk formannskap med jobbtoppmøte om unge i 2013

07. Februar 2013

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 1/2013

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 1/2013

Tema: Krisen driver människor norrut på jakt efter jobb

Finansiert
av Nordisk
ministerråd

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet - storbyuniversitetet
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet
På oppdrag fra Nordisk ministerråd
Nordisk ministerråd er ikke ansvarlig for
innholdet i artiklene

ANSVARLIG REDAKTØR

Björn Lindahl

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

Innhold

Leder: Arbeidsvandrere mot nord.....	3
Blir Norden næsta station för portugiserna?	4
Drömmen om musik blev ett jobb i oljeindustri - brodern flyttade efter.....	6
Trygghet och arbetsinnehåll lockar läkare till Sverige.....	8
Spanjorer söker jobb i Island varje dag.....	10
Svensk formannskap med jobbtoppmøte om unge i 2013.....	12
Förtroendekrisen djup i Finland: Sänkta löner enligt tysk modell lockar arbetsgivarna	13
Icesave-konflikten: Island bröt inte mot reglerna	15
Klimatet förändrar arbetslivet i Arktis	16
Anniken Huitfeldt: arbeidsminister med øye for likestilling.....	19

Leder: Arbeidsvandrere mot nord

Først kom Iro. Hun kom fra Hellas til Norge for å studere. Så kom krisen og Iro fikk jobb og ble værende. Nå har broren Dimitris kommet etter for å søke jobb i Norge. Er Iro og Dimitris representanter for en bølge av arbeidssøkere fra et kriserammet Sør-Europa til Norden, er spørsmålet vi stiller i månedens tema.

LEDER

06.02.2013

AV BERIT KVAM

I fokus ser vi på hva tallene kan fortelle om arbeidsinnvandring til Norden, vi snakker med Eureskonsulenter, arbeidssøkere og arbeidsgivere og hører hva nordiske ambassader i sør kan rapportere:

- Antallet som henvender seg til oss for å høre om jobb, er tredoblet på få år, og det er helt andre grupper enn før, forteller Sofia Keramida på den svenske ambassaden i Aten. Også i Spania ser fremtiden mørk ut, forteller Antonio Alonso-Villaverde. Han jobber sammen med svenske myndigheter for å rekruttere leger fra Spania. Men det er helt andre motiver som driver mennesker nordover nå enn da han kom til Sverige i 2000 for å ta sin spesialistutdanning der, sier han til Arbeidsliv i Norden: Menneskene nå er drevet av nød, snarere enn drømmen om å finne på noe nytt.

Også Island merker et økende antall arbeidssøkere som vil bort fra de hardest rammete landene i Sør-Europa. "Vi tror det er krise her, men det er helt misforstått", sier Friðbjörn Steinsson, prosjektsjefen på platefabrikken Stjórnublikk. Han får stadig henvendelser fra portugisiske arbeidere som jobbet i firmaet før, men som ble sagt opp da krisen rammet Island. Nå er flere tilbake i jobb.

Krisen i Europa er ikke over. De seneste tallene fra OECD viser at arbeidsløsheten i Sør-Europa har bitt seg fast og øker endog i Spania. Kommer det da en strøm av arbeidsinnvandrere til Norden?

Det greske søskenparet Iro og Dimitris illustrerer det som ofte forklarer arbeidsvandringens veier: utvandrere søker mot det kjente. Kontakter er viktig for valg av reisested. Norge ville ikke vært førstevalget, sier Dimitris, om ikke søsteren hadde fungert som døråpner.

Tallene viser også at vi ikke så langt kan registrere noen bølge fra Hellas eller noen av de andre kriserammede landene i Sør-Europa. Heller ikke til Norge som har den laveste arbeidsløsheten i Norden.

- Tross eurokrisen opplever vi ingen innvandringsbølge fra Sør-Europa, sier Norges arbeidsminister Anniken Huitfeldt.

Kanskje er det slik som rekrutteringstiltakene skulle tyde på: At vi skulle ønske oss at flere ville komme - hvis de bare har den etterspurte kompetansen. Ironisk nok er det også den kriserammede land etterspør, når de vil rekruttere svenske unge med språkkunnskaper til turistnæringene i sør.

Next stop Sweden? Portugiser på en spårvagn i Lissabon.

Blir Norden nästa station för portugiserna?

Blir det en våg av arbetskraft till Norden från de krisdrabbade Medelhavsländerna inom EU? I Portugal ökade emigrationen med 85 procent under 2011 och 240 000 portugiser - två procent av landets befolkning - har emigrerat de senaste två åren. I Schweiz är portugiserna redan den största gruppen som är födda utomlands. Men lockar Norden lika mycket?

TEMA

06.02.2013

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

Ett samarbete om konsekvenserna av en möjlig ökad invandring från södra Europa var en av de punkter som de nordiska arbetsministrarna enades om när de möttes på Svalbard i fjol.

Hittills är det bara sparsamma tecken på att det blir en större migrationsström från Portugal, Italien, Grekland och Spanien, eller PIGS-länderna som gruppen också kallas, till de nordiska länderna.

Arbetslösheten är visserligen mycket hög, 26,6 procent i Spanien och 26,0 procent i Grekland, med Portugal och Italien på en något lägre nivå; 16,3 respektive 11,1 procent. Men beslutet att flytta till ett annat land handlar om så mycket mer än att bara fly från arbetslöshet. Det bör också finnas möjligheter att hitta ett nytt jobb och det kräver språkfärdigheter, kvalifikationer och att ekonomin i det land man flyttar till är tillräckligt god. Inte minst krävs det ofta kontakter i form av andra arbetsinvandrare från samma land som

redan flyttat dit. För portugiser är Brasilien, eller tidigare kolonier som Angola och Macau också valmöjligheter.

Hur är konjunkturen?

I Norge, som har lägst arbetslöshet i Norden, med 3,5 procent och ett stort behov av bland annat ingenjörer i oljesektorn, var det en arbetsinvandring på 49 800 personer under 2012 från länder utanför Norden. De flesta kom från EES-området, som består av EU + Norge, Island och Liechtenstein.

4 231 personer från Grekland, Spanien, Portugal och Italien fick skattekort i Norge för första gången 2012. För Spanien och Grekland var det dubbelt så många personer som för året innan. Men tar man hänsyn till att det bara var 2 800 av dessa som räknas som arbetsinvandrare, så var ökningen från södra Europa blygsammare, kring 30 procent. Andra länder är fortfarande betydligt viktigare, som Polen och Litauen.

- Trots eurokrisen upplever vi ingen invandringsvåg från Sydeuropa. Av den totala arbetsinvandringen kom under sex procent från dessa länder, säger arbetsminister Anniken Huitfeldt.

Få invandrare från PIGS sedan tidigare

I Norge finns det inga större grupper sedan tidigare av invandrare från PIGS-länderna. I Sverige däremot firade de grekiska invandrarna 50-årsjubileum för ett par år sedan.

I Sverige fick 1 254 greker uppehållstillstånd 2012, 1 034 italienare, 214 portugiser och 1 255 spanjorer. Sammanlagt 3 757 personer. Tar man med arbetsinvandrare från andra länder gavs det nästan lika många svenska uppehållstillstånd som skattekort i Norge, 45 437. Andelen från PIGS var något högre, åtta procent.

I en allt mer global värld blir det allt svårare att förutspå var arbetskraften flyttar. Portugiserna har som nämnt andra alternativ, som Brasilien när de söker jobb, där portugisiskan är modersmålet. Ett nytt drag är att unga, välutbildade portugiser flyttar till tidigare kolonier som Angola.

Inte bara unga män

Den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD har under femtio år försökt följa strömmarna av emigranter. På 60-talet var det enkelt: unga män flyttade från söder till norr, ofta lockade av industriarbeten som väntade på dem när de kom. Mottagarländerna förväntade att de skulle flytta tillbaka till sina hemländer efter några år.

I dag är bilden mer som ett kalejdoskop.

Lågprisflyg har krympt världen. Stora grupper kan komma direkt från länder som ligger längre bort än tidigare. Spridningen åldersmässigt är större än tidigare och de som flyttar har ofta högre utbildning. Inte minst har de också bättre möjlighet till information – ungdomarna följer med på Facebook

och kan se hur det går för dem som redan flyttat till ett annat land.

Flödena går i alla fall delvis bägge vägarna och det är bara några få länder som Polen och Sydkorea inom OECD som inte haft någon större invandring.

Det finns många paradoxer – de 170 000 kineser som flyttat till Spanien startar verksamheter och köper upp fastigheter som aldrig förr. Av 8 613 utlänningar som startade ett företag de senaste tio månaderna i Spanien var en tredjedel kineser. Förklaringen är att de lågprisbutiker och restauranger som de kinesiska invandrarna driver får fler kunder när spanjorerna stramar åt livremmen.

Polska har blivit det näst mest talade språket i Storbritannien. 500 000 personer har det som sitt modersmål. Polackerna väljer Storbritannien för språkets skull. Oavsett nationalitet skapar så stora flyttströmmar också utmaningar.

Svår balansgång

I sin genomgång av de senaste 50 årens flyktingpolitik konstaterar OECD:

"Att handskas med migrationen har blivit en svår balansakt mellan att attrahera arbetskraften med de nödvändiga kvalifikationer utan att det går ut över arbetskraften där hemma, sträng gränskontroll, effektiv integration av invandrare och samtidigt inte få opinionen emot sig."

Inte ens Tyskland, som är Europas motor, attraherar så många kvalificerade arbetstagare som landets näringsliv skulle önska sig.

De tyska arbetsgivarna kan visserligen anställa utlänningar med universitetsutbildning i alla jobb som passar till kvalifikationerna. Men en färsk rapport visar att även om Tysklands regler för högutbildad arbetskraft är bland de mest öppna inom OECD, utan vare sig begränsningar i form av antal eller kvoter, så rekryterar sällan arbetsgivarna internationellt.

Bättre än ryktet

- Det finns en uppfattning om att det är en svår och osäker process för dem som ansöker om jobb. Men det negativa ryktet stämmer inte: Det tyska systemet har många aktörer och är inte helt transparent, men tiden det tar att få ett svar är kort jämfört med andra länder, det är billigt och det är få som får nej, påpekas det i en färsk OECD-rapport: "Recruiting Immigrant Workers, Germany."

De arbetssökande i Norden som kommer från de övriga nordiska länderna, behöver varken visum, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd. Inom EU/EES har alla medborgare rätt att flytta till ett annat land utan att behöva ansöka om visum och har rätt att under tre månader leta efter jobb. Det betyder samtidigt att det politiska handlingsutrymmet inte är så stort. Det mesta av reglerna är redan fastlagda.

Drömmen om musik blev ett jobb i oljeindustrin - brodern flyttade efter

Iro ville lära sig bygga konsertsalar och älskar musik. Därför flyttade hon från Thessaloniki till Trondheim för att studera akustik. Men när hon var borta från hemlandet drabbades det av en djup kris. Nu är hon glad för att hon fått ett fast jobb i oljeindustrin - och brodern Dimitris har flyttat efter.

TEMA

06.02.2013

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

De två syskonen har gjort som tiotusentals andra greker har gjort – flytt landet på jakt efter jobb i ett annat land.

- I min kull på 200 på universitetet är det bara 5-10 stycken som har fått jobb i Grekland, säger Dimitris Orfanos.

- Resten har rest utomlands eller är arbetslösa.

De senaste par månaderna har han bott hos storasyster Iro i hennes hyrda lägenhet i Oslo.

- Så fort jag var färdig med min master i elektronik och datateknik flyttade jag hit. Nu söker jag jobb i Norge på heltid, säger Dimitris.

Det var 2010 som de insåg att krisen i Grekland var allvarlig.

- Fram tills dess trodde vi att krisen bara skulle drabba de stora företagen.

Men krisen gjorde att både stora och små företag gick konkurs, däribland farbroderns ingenjörsfirma i Thessaloniki. Den gick konkurs i brist på uppdrag 2011. Familjen består också av en yngre dotter som nu söker jobb som jurist i London.

Iro, kom till Norge på ett stipendium för miljöteknik för två år sedan. Hon hade lockats av att landet var ledande på det området.

- Om du hade frågat mig för två år sedan om jag skulle jobba för ett oljebolag hade jag sagt aldrig i livet!

Men det var bara att inse att det inte kommer byggas några konsertsalar i Grekland de närmaste åren. Efter att ha försökt sig som frilansjournalist och jobbat en tid på hotell fick Iro Orfanou jobb som ingenjör i Aker Project och är nu inhyrd på Kvaerner där hon gör hållfasthetsberäkningar för ett plattformsdäck. Om hon inte hade varit så envis hade hon inte fått jobbet, tror hon.

- Jag ringde flera gånger och frågade hur det gick med min ansökan. Till sist anställde de mig.

Lönen är tre eller fyra gånger så hög mot vad hon skulle ha fått i Grekland – om det fanns något jobb.

- Jag är fortfarande osäker på om oljebolagen ska få borra efter olja vid Nordpolen, men nu ser jag för mig att jag blir boende i Norge de närmaste tio åren, säger hon.

Utan henne på plats i Oslo hade det varit andra länder som varit naturligare för Dimitris att söka sig till.

- Först och främst Storbritannien på grund av språket, eller Tyskland och Australien.

Han har ännu inte kallats in till någon intervju, men har börjat lära sig norska. Tack vare EES-avtalet mellan EU och Norge kan han leta efter jobb i tre månader utan uppehåll-

stillstånd. Men det går också att återvända till Grekland och resa tillbaka till Norge för en ny tremånadersperiod.

- Än så länge räcker mina uppsparade pengar från jobb vid sidan av studierna. Men man känner sig som ett barn här. Inte förstår man språket och inte kan man gå, säger han och ser ut på den isbelagda trottoaren utanför kaféet där vi träffat honom och Iro.

- Men Norge verkar vara ett väldigt organiserat land. Även om det är kallt här är folk vänliga och de har en enkelhet och uppskattar naturen på ett sätt som jag gillar, säger han.

Vi går ut och tar några bilder utanför Konserthuset i Oslo

Harald Oredams skulptur Jordmusik kunde också illustrera migrationen med sina kraftiga organiska kopparformer som sträcker sig mot varandra.

- Jag sjöng opera i två år, säger Iro.

- Och jag hann göra några mätningar och beräkningar för den nya operan i Oslo - innan oljan tog mig, säger hon.

Trygghet och arbetsinnehåll lockar läkare till Sverige

Flera av de svenska ambassaderna i södra Europa märker en markant ökning av människor som är i desperat behov av jobb. Samtidigt efterfrågar turistindustrin i Spanien, Grekland och Cypern svenska ungdomar till olika gästaktiviteter.

TEMA

06.02.2013

TEXT: GUNHILD WALLIN

För tretton år sedan flyttade den Barcelonafödde läkaren Antonio Alonso-Villaverde Lozano till Sverige tillsammans med sin medicinutbildade fru och parets gemensamma barn till Sverige. Han lockades av att få använda sin specialitet på ett bättre sätt och hon lockades av att skaffa sig en specialitutbildning. Han hade en romantisk idé om Sverige och resan var ett äventyr, en möjlighet att kolla läget. Antonio Alonso-Villaverde Lozano och hans fru blev kvar och idag arbetar han som allmänläkare på vårdcentralen Floby utanför Falköping. Paret har fyra barn och han beskriver sin arbetssituation som trygg och lycklig.

Sedan den ekonomiska krisen drabbade Spanien har han allt oftare fått förfrågningar om hur det är att jobba i Sverige från spanska kolleger och nyligen reste han tillsammans med sin arbetsgivare på Västra Götalandsregionen till Spanien för att rekrytera fler läkare.

Framtiden mörk

- Framtiden i Spanien är mörk och det finns ett verkligt behov att arbeta utomlands. Det är stor skillnad på motivet att flytta nu 2013 än då jag kom 2000. Det vi ser nu är ett "nödintresse", ett behov av att ändra på situationen och att finna något nytt, säger Antonio Alonso-Villaverde Lozano.

När han återvänder till Spanien ser han olika uttryck av den ekonomiska krisen. Kanske syns den inte vid första anblicken, men märks så småningom i gatubilden och i samtal med människor, inte minst de kolleger han mött under rekryteringsresan. Han berättar för dem om fördelar och nackdelar med att arbeta i Sverige och betonar det kanske allra viktigaste – att det är viktigt att inte jämföra länder och att var och en kommer att skapa sin egen erfarenhet. Det kan bli bättre än de tror, eller sämre. I Spanien har idag en distriktsläkare i regel mellan 50 och 60 patienter per dag, berättar han, vilket begränsar möjligheten insatsen. I Sverige får man ett annat ansvar, en möjlighet att göra mer vilket är professionellt intressantare.

- Jag brukar också säga att det goda är den sociala tryggheten och det svåraste är mörkret, säger Antonio Alonso-Villaverde Lozano.

Nyfikna men tvekande arbetsgivare

Men trots beskrivningen av den långa mörka årstiden tycks rekryteringsresan ha väckt intresse. Drygt 20 spanska läkare med respektive kommer till Västra Götaland under våren. Rekryteringen har skett i samarbete med Eures – det europeiska nätverk som består av 31 länder från EU/EES och Schweiz och 850 Eures-rådgivare.

Eures arbetar med rekrytering och vägar till arbete i andra länder än det egna och syftet att underlätta arbetskraftens rörlighet i Europa. Som Eures-rådgivare arrangerar man och deltar i olika mässor i Europa, ofta med hemlandets uppdrag att finna viss arbetskraft inom bristyrken, till exempel läkare och ingenjörer. Också Eures-rådgivarna märker att den ekonomiska krisen i Sydeuropa påverkar arbetskraftens vilja att flytta.

- När vi varit ute på mässor märker vi att många i Grekland och Spanien vill ha information om jobb i Sverige och är villiga att flytta, även människor som har jobb, berättar Malin Dahl, Eures-rådgivare vid Arbetsförmedlingen i Malmö.

Det finns också en nyfikenhet hos svenska arbetsgivare på vad Eures-samarbetet kan erbjuda, särskilt för vissa yrkesgrupper och sektorer, som till exempel IT-expert och ingenjörer. Samtidigt finns ännu en tveksamhet att rekrytera från utlandet, som till exempel inte finns i Norge och Tyskland, berättar Malin Dahl. Där är arbetskraftsbristen större, vilket kan ha bidragit till att man har kommit längre när det gäller att överbrygga språksvårigheterna.

- Men berätta gärna vilken enorm arbetskraftsresurs det finns ute i Europa. Många arbetstagare som söker jobb har jättefina utbildningar och lång erfarenhet, säger Malin Dahl.

Ökad press på ambassaderna

På flera av de svenska ambassaderna i Sydeuropa märker man också att den ekonomiska krisen inneburit att intresset för att jobba i Sverige ökat.

- Antalet som vänder sig till oss för att fråga om jobb har tredubblats på några år och det är också andra grupper än förr. Grekiska läkare har alltid varit intresserade av att söka specialistutbildning i Sverige, men nu kommer också hantverkare, byggjobbare och människor i servicesektorn samt högutbildade, berättar Sofia Keramida på Svenska ambassaden i Aten.

Hon har arbetat med press, informations- och kulturfrågor på ambassaden i tolv år och ser tydligt en förändring i intresset för att arbeta i Sverige, men också att det är andra människor som nu är beredda att flytta. Det växande antalet förfrågningar går framförallt till den konsulära avdelningen. De märker det ökade trycket och det är de som förmedlar berättelser om desperata människor som ber om ett jobb och där många är beredda att ta vad som helst. Från grekiska riksförbundet i Sverige hör ambassaden också berättelser om människor, ibland hela familjer, som begett sig till Sverige på vinst och förlust. Ett annat tecken på krisen är att den svenska kolonin i Grekland minskar genom att svenskar återvänder till Sverige.

- Våra tidningar är fyllda av artiklar om hur man söker jobb i andra europeiska länder, hur man skriver CV och exempel på människor som jobbar utomlands, berättar Sofia Keramida.

Positiva omdömen i media

Att flytta utomlands för jobb är heller ingen ny företeelse för grekerna. Arbetskraftsutvandringen var stor framför allt under 60-talet och accentuerades ytterligare efter militärkuppen 1967. Under 60-talet och fram till 70-talet beräknas 900 000 greker ha utvandrat för att arbeta utomlands, många till Tyskland men också till Sverige. De första kom till Scania Vabis i Södertälje i november 1960 och under hela 60-talet och början av 70-talet följdes de av många fler. På senare år har unga, välutbildade varit intresserade av jobb utomlands, till exempel läkare, men nu kan det lika gärna komma förfrågningar från femtioåringar som ännu har jobb, men som vill ha bättre villkor än vad det krisdrabbade Grekland kan ge. Mest lockar Tyskland och England, men länderna i Norden är också intressanta och skildras också ofta positivt i grekisk media.

- Helt klart spelar det roll för intresset idag att det finns grekiska invandrare i Sverige, men Sverige och Skandinavien har också gott rykte också för andra och länderna beskrivs som trygga med bra välfärdssystem, säger Sofia Keramida.

Benägenheten att flytta är stor. En grekisk tidning presenterade förra veckan en undersökning där den grekiske barnombudsmannen frågat 1200 elever från 22 mellan- och högstadieskolor om deras föräldrars yrkessituation. 82 procent uppgav att läget hade förvärrats under de senaste må-

naderna. 20 procent av eleverna hade en eller två föräldrar som var arbetslösa och 29 procent hade föräldrar som övervägde att flytta utomlands i hopp om en bättre framtid. 70 procent av barnen beskrev en tillvaro som blivit sämre vilket hade direkt inflytande på deras fickpengar, men som också hade försämrat deras möjligheter att studera extra.

- Man vet inte hur morgondagen ser ut. I tidningar kan man läsa om förbättrade siffror inom några områden, men det är ännu inget man kan uppleva konkret. Det kommer nya skatter hela tiden, sker lönesänkningar, råder anställningsstopp i statlig sektor och hälsosektorn försämras. Om man inte träffat någon på länge vågar man inte fråga hur det står till utan talar om vädret. Man är rädd att sära någon som kanske förlorat jobbet eller har någon nära anhörig som flyttat utomlands, säger Sofia Keramida.

Svenska ungdomar får jobb i krisländerna

Ungdomsarbetslösheten är över 50 procent i Spanien och enligt färskas siffror ännu högre i Grekland. Trots detta går rekryteringsvägen också från nord till syd. I början av februari hölls en jobbmässa i Malmö där sex arbetsgivare inom turistindustrin från Spanien, Grekland och Cypern sökte svenska ungdomar för att bemanna olika aktiviteter som till exempel barnklubbar, träningscenter och andra former av gästaktiviteter.

- Intresset var stort och drygt 260 ungdomar besökte mässan. Många är också kallade till intervju. De kommer hit för att de är intresserade av de svenska ungdomarna på grund av deras språkkunskaper, säger Malin Dahl på Arbetsförmedlingen i Malmö.

Laura Perote söker arbete för att inte behöva åka tillbaka till arbetslösheten i Spanien.

Spanjorer söker jobb i Island varje dag

Varje dag är det någon spanjor som söker jobb i Island. Ibland åker spanjorerna till Island för att gå från arbetsplats till arbetsplats och söka jobb på det sättet. Portugiser som jobbade i Island före finanskraschen kontaktar nu sina gamla arbetsgivare i Island för att söka jobb.

TEMA

06.02.2013

TEXT OCH FOTO: GUÐRÚN HELGA SIGURÐARDÓTTIR

Eures-rådgivaren Þóra Ágústsdóttir vid Vinnumálastofnun – den isländska arbetsförmedlingen – får förfrågningar om jobb från Spanien varje dag. Ibland också från Italien.

- Vi har inga siffror som visar ökningen men jag har känslan av att individer från främst Spanien och Italien, Rumänien och Bulgarien i stor utsträckning är intresserade av att hitta ett jobb i Island, säger Þóra Ágústsdóttir.

- Jag ser alldeles klart en ökning av förfrågningar från Spanien när jag går igenom min e-post. Den största ökningen står absolut Spanien för, säger hon.

I Island finns det arbetsplatser som islänningarna själva inte är intresserade av, trots en arbetslöshet på knappt fem procent. Þóra Ágústsdóttir säger att den största efterfrågan på arbetskraft finns inom turismen och restaurangbranschen på sommaren, samt bland jordbrukare och växthusägare under vissa delar av året.

Försöker hjälpa

Det spanska konsulatet i Reykjavik kontaktas dagligen av arbetssökande som vill flytta från Spanien till Island för att söka jobb. Margrét Jónsdóttir jobbar som vicekonsul i Reykjavik. Hon försöker hjälpa till så mycket som möjligt. På hennes kontor sitter en spanjorska som söker jobb i Island.

Laura Perote (bilden ovan) talar engelska, tyska och franska och söker ett jobb för att inte behöva åka tillbaka till arbetslösheten i Spanien. Perote har flera vänner i Spanien som har åkt utomlands för att söka jobb.

Hon säger att hennes vänner delas in i två grupper, de som är intresserade av att grunda ett eget företag och på det sättet försöka klara sig i Spanien och de som åker utomlands för att hitta jobb.

Låta det bära eller brista

Konsulatet assisterar arbetssökande spanjorer så gott det kan. Spanska arbetssökande ringer konsulatet nästan varje dag och många åker till Island för att aktivt söka jobb. De unga låter det bära eller brista.

- De har ingenting att förlora och åker bara hit, säger Margrét Jónsdóttir.

- De hittar alltid ett jobb inom städning eller hotellbranschen och kan börja därifrån, fortsätter hon.

Halldís Eva Ágústsdóttir har bott i Spanien i knappt tjugo år. Hon flyttade till Island för fyra månader sedan tillsammans med sin spanska sambo, Marcos Gonzalez María. Sambon hade jobbat som smed i femton år men förlorade nyligen sitt jobb. Själv jobbade Halldís Eva Ágústsdóttir i mottagningen på ett sjukhus.

Hon arbetar nu med bokföring på ett företag i Reykjavik och han jobbar som smed.

Behöver personnummer

Halldís Eva Ágústsdóttir har träffat flera spanska par och familjer med små barn som har flyttat till Island för att söka jobb. Hon anser att det är en fördel om de har en isländsk kontakt som kan hjälpa med arbetssökandet i början. Hon säger också att det är viktigt att tala engelska. Men det är inte alltid på det viset.

- Jag har spanska bekanta som har haft stora svårigheter. Kvinnan fick genast arbete på ett gym men mannen hittade ingenting. Han städar nu på ett hotell, förklarar Halldís Eva Ágústsdóttir.

Hennes bekanta hade också svårigheter med att få sina löner. I Island behöver man ett personnummer för att kunna öppna ett bankkonto. Det tar tid, speciellt om man inte har fått jobb via Eures-samarbetet.

Alla hittar jobb

Vicekonsul Margrét Jónsdóttir är optimistisk och tror att alla spanjorer som vill arbeta får ett jobb i Island.

- De är inte arbetslösa så länge, säger hon.

- Om de vill arbeta och är beredda att jobba hårt verkar de klara sig bra, fortsätter Margrét Jónsdóttir.

Vi har det bra

Portugisiska arbetare var en stor invandringsgrupp i Island före finanskrisen 2008. Portugiserna skickar ibland arbetsansökningar till Eures-rådgivningen. Portugiserna hade också ett bra kontaktnät i Island sedan före krisen. De kontaktar bekanta som har stannat kvar i Island eller skickar arbetsförfrågningar till gamla arbetsgivare.

Antonio Joao Teixeira, Friðbjörn Steinsson och Armando Filipe Soares jobbar med plåtfasader för plåtslageriet Stjörnublikk i Island.

Plåtslageriet har flera portugisiska medarbetare. Stjörnublikk var tvunget att säga upp 50 portugiser under 2008 och 2009. De flesta åkte tillbaka till Portugal. De kontaktar nu sin gamla arbetsgivare för att se om det finns jobb. De vill gärna åka tillbaka till Island.

Projektchefen Friðbjörn Steinsson säger att utländska arbetssökande kommer till Stjörnublikk varje dag för att se om det finns jobb. Det är inte bara portugiser utan också arbetssökande från länderna i Östeuropa.

- Vi får regelbundet förfrågningar från portugisiska medarbetare som vi var tvungna att säga upp under 2008-2009. Nu vill de åka tillbaka till Island, säger Friðbjörn Steinsson.

- Situationen är förskräcklig i Portugal. Vi tror att det råder finanskris här i Island men det är ett missförstånd, fortsätter han.

- Vi har det bra jämfört med Portugal, säger Friðbjörn Steinsson.

Svensk formannskap med jobbtoppmøte om unge i 2013

"Et inkluderende arbeidsliv med fokus på unge", er tittelen på programmet Sveriges arbeidsmarkedsminister Hillevi Engström har lagt for samarbeidet på arbeidslivsområdet i Nordisk ministerråd i 2013.

NYHET

06.02.2013

TEKST: BERIT KVAM

- I min tid som arbeidsmarkedsminister har jeg besøkt alle de nordiske landene og tatt del i gode eksempler på effektive innsatser for dem som står aller lengst fra arbeidsmarkedet, sier Hillevi Engström i forordet til programmet, der hun understreker nytten av den erfaringsutvekslingen som finner sted innenfor det nordiske samarbeidet.

Det vil også være kjernen i samarbeidet i 2013 der Sverige vil legge stor vekt på å løfte frem erfaringer og gode eksempler på hva som nytter, når det gjelder å få flere mennesker i arbeid og redusere risiko for utenforskap.

- Dette er særlig viktig i en tid med global økonomisk uro, sier Hillevi Engström, som sammen med statsminister Fredrik Reinfeldt vil rette søkelyset på ungdoms situasjon på arbeidsmarkedet.

16. mai skal det arrangeres et jobbtoppmøte om unge i tilknytning til statsministtermøtet i Stockholm. Dette blir et bredt anlagt arrangement med deltakelse fra flere departementer og ministerråd i tillegg til Ministerrådet for arbeidsliv. I løpet av arrangementet skal det løftes frem nordiske eksempler på hvordan politikk og virksomheter kan virke sammen for å få til en god integrering av unge i arbeidsmarkedet. Samtidig skal det arrangeres en konferanse der statsministere, arbeidsministere og Sveriges finansminister vil delta. I forkant skal det utarbeides underlagsrapporter som analyserer unges overgang fra skole til arbeidsliv, unges situasjon på arbeidsmarkedet og unge utenfor arbeidsmarkedet i Norden.

Søkelyset på ungdoms situasjon på arbeidsmarkedet skal også omfatte et fokus på arbeidsmiljøet for unge arbeidstakere. Det skal blant annet gjennomføres et omfattende arrangement i samarbeid med den svenske ILO-komiteen i Stockholm i oktober.

Integrasjonsminister Erik Ullenhag vil dessuten samle sine nordiske kolleger til et uformelt ministermøte i november. Her skal fokus settes på integrering av utenlandsfødte på arbeidsmarkedet.

Arbeidet med å finne løsninger på grensehindreninger mellom de nordiske land pågår for fullt, og skal følges av det svenske formannskapet i Nordisk ministerråd i 2013.

President Sauli Niinistö vid öppnandet av riksmötet den 5 februari 2013.

Förtroendekrisen djup i Finland: Sänkta löner enligt tysk modell lockar arbetsgivarna

Vid nyår satte en het finländsk debatt om lönesänkningar igång. Den kan betraktas som ett symptom på den djupa förtroendekris som råder i landets arbetsliv sedan flera år.

NYHET

06.02.2013

TEXT: CARL-GUSTAV LINDÉN/HELSINGFORS, FOTO: LEHTIKUVA

Det var i presidentens traditionella nyårstal som Sauli Niinistö kastade bensin på en liten brasa som redan pyrt ett tag. För att rädda landets konkurrenskraft borde såväl anställda som chefer hålla igen med sina lönekrav, menade han.

Han föregick själv med gott exempel. President Niinistö hade, innan han höll sitt tal, redan bett riksdagen bereda en lagändring som gör att presidentens lön sänks till 2006 års nivå, eller från 160 000 euro per år till 126 000 euro. Det är en lönesänkning med över en femtedel.

Niinistös föregångare på presidentposten, Tarja Halonen, som hör till socialdemokraterna säger att hon själv, mot bakgrund av sin karriär inom facket, skulle ha svårt att föreslå att lönerna ska sänkas.

Riksdagens talman, socialdemokraten Eero Heinäluoma, ansåg däremot att även riksdagspolitikerna kunde gå ner i lön.

Känsligt läge

Högerpolitikern Niinistös utspel kom i ett känsligt opinionssklimat, eller kanske just därför. Arbetsgivarna är förbittrade

över det kollektivavtal som slöts hösten 2011 och som binder dem till en överenskommelse om löneökningar som mot bakgrund av konjunkturläget framstår som huvudlöst. Regeringen, som tillträdde 2011, baserade likaså sitt regeringsprogram på alltför rosenröda prognoser.

Niinistö's utspel kan därför mycket väl tolkas som ett stöd för arbetsgivarnas linje.

Arbetsgivarnas nya ordförande Ilpo Kokkila hade redan sagt att lönerna snarare borde sänkas än höjas. Niinistö's partikollega och tidigare näringslivsministern Jyri Häkämies föreslog två timmar mer arbete per vecka - utan lönepåslag. Båda sade sig dessutom vara villiga att sänka sin egen lön.

Svek

De anställdas representanter anser för sin del att arbetsgivarna svikit sitt löfte om att införa tre utbildningsdagar.

Dessutom fortsätter debatten om att höja pensionsåldern att rasa med oförminskad kraft.

Förtroendet för den andra parten ligger alltså på en osedvanlig låg nivå inom det finländska arbetslivet.

Facket har konsekvent vägrat gå med på några som helst omförhandlingar av det nuvarande avtalet, som går ut om ett år, och vill ha en förlängning med ett år till.

Det har den allmänna opinionen med sig: bara fem procent av finländarna är beredda att sänka sina löner enligt en opinionsmätning som affärstidskriften Talouselämä lät göra i januari.

Nu tycks också arbetsgivarna ha gett upp sin kamp för lägre löner, åtminstone för ögonblicket.

Det arbetsgivarna förespråkar är i praktiken en intern devalvering eftersom Finland använder euron och i motsats till övriga Norden inte kan justera kostnadsnivån genom att sänka valutans yttre värde. Samma anpassningsprocess är i gång i södra Europa, men i mycket större skala än i Norden.

Tyskarna förebild

Förespråkarna för lönesänkningar pekar på att Tyskland är det Euroland som redan lyckats med konststycket att anpassa sina arbetskraftskostnader trots den fasta valutakursen.

Sedan 2004 har lönerna i Tyskland i snitt ökat långsammare än inflationen. Köpkraften hos löntagarna försämrades med fyra procent mellan 2000 och 2010. Löneglidningen har också varit negativ, löneökningarna har legat under nivå som slagits fast i kollektivavtalen, bland annat på grund av en kraftigt ökande andel deltidsjobb och extrema låglönejobb.

Samtidigt tuffar det tyska loket på trots att större delen av Eurområdet är inne i en djup svacka.

Det tyska exemplet förskräcker ändå i fackföreningskretsar och framför allt systemet med att urholka kollektivavtalen med så kallade öppningsklausuler. Det innebär i praktiken att företagen kan förhandla om lokala undantag från de centrala branschavtalen.

Det första kollektivavtalet med öppningsklausul tecknades redan år 1985, men det var under början av 2000-talet som den tyska fackföreningsrörelsen på allvar pressades att gå med på undantag. Det visar sig ändå att sänkta löner utgör en mindre del av de lokalt anpassade avtalen. Längre arbetstid för samma lön och slopande av särskilda tillägg, trettonde månadslön eller bonus, har varit mycket vanligare.

Vaga löften

Arbetsgivarens motprestation har varit varierande. I många fall har den helt enkelt bestått av löften om att inte lägga ner verksamheten. Från början var öppningsklausulerna tänkta att användas i företag med ekonomiska svårigheter, men de har senare snarast använts som ett allmänt medel för att stärka konkurrenskraften.

Det finns ytterligare ett skäl varför de fackliga företrädarna ser på Tyskland med skräck. Antalet fackligt anslutna har nästan halverats under tjugo år och den fackliga anslutningsgraden i landet var 2011 nere i 20 procent.

Både i Sverige och i Danmark nickar många igenkännande när den finländska debatten om lönesänkningar kommer på tal. SAS-personalens avtal bryter trenden med ständigt höjda löner på svensk arbetsmarknad.

- Det avtal som facken har tecknat med flygbolaget SAS är unikt på svensk arbetsmarknad. Sedan 1930-talet har det varit löneökningar som har gällt år efter år, sade Medlingsinstitutets chefsjurist Kurt Eriksson till Ekot när nyheten kom.

- Lönesänkningar förekom främst inom 1920- och 1930-tal, därefter har man ju förhandlat om löneökningar.

Ingen trend

Flera svenska företag har också tecknat krisavtal med sin personal, men det är ändå ingen trend. Svenskt näringsliv har heller inte drivit på frågan om sänkta löner, men vill däremot nog frysa den nuvarande nivån. Utvecklingen i Sverige har också varit mer positiv än i Finland och Danmark.

I bakgrunden finns också en rädsla inom näringslivet för att hela debatten om sänkta löner gör att hushållen håller hårdare i plånboken och minskar konsumtionen. Även om exportindustrin får en vitamininjektion drabbas den inhemska tjänstesektorn. De ekonomiska experterna är överens om att sänkta löner är fel väg att gå, men däremot återkommer måtlighetsargumentet ständigt i den begynnande avtalsrundan.

Icesave-konflikten: Island bröt inte mot reglerna

Islänningarna jublar. Efta-domstolen har kommit fram till att det inte strider mot EES:s regler att Island inte betalar den isländska internetbanken Icesaves kunder någon ersättning. Statsminister Jóhanna Sigurðardóttir kritiserar de övriga nordiska länderna för att inte ha stått på Islands sida under tvisten.

NYHET

29.01.2013

TEXT: GUÐRÚN HELGA SIGURÐARDÓTTIR

Island har väntat på Efta-domstolens beslut med stor spänning och nu är det klart: Island gjorde rätt när landet vägrade ersätta brittiska och holländska kunder vid internetbanken Icesaves kollaps hösten 2008.

Statsminister Jóhanna Sigurðardóttir säger att Island har gått segrande ur tvisten. Hon är optimistisk och anser att segern har en positiv effekt på den isländska ekonomin.

Statsministern hoppas att Efta-beslutet ska leda till att Island återfår ekonomisk trovärdighet i internationella sammanhang. Hon anser också att det nu blir lättare för Island att avskaffa valutabegränsningarna som landet har haft sedan kraschen.

Hade behövt stöd

Men Jóhanna Sigurðardóttir är besviken över Nordens reaktioner i kraschens början och anser att de största broderfolken reagerade på fel sätt när Island hade behövt stöd.

- Islänningarna hade hela världssamfundet emot sig och endast få allierade, erinrar sig statsminister Jóhanna Sigurðardóttir.

Nationell konkurs hotade. Statsministern poängterar att Island hade svårt med att få lån, även från de nordiska länderna.

- Vi hade varit tacksamma för allt det stöd vi så bittert hade behövt från våra närmaste vänner. Vi fick stöd från Färöarna, men jag skulle ha förväntat mig större förståelse och mera stöd från de nordiska broderfolken, säger statsminister Jóhanna Sigurðardóttir.

Kan underlätta avskaffningen

Bankdirektör Már Guðmundsson vid Seðlabanki Íslands, Islands centralbank, anser att Efta-beslutet är bra för Island.

Bankdirektören tror att Islands kreditvärdighet kommer att förbättras och att investerare kan bli intresserade av Island. Han tror också att Efta-beslutet kan underlätta avskaffningen av valutabegränsningarna.

- Det är också viktigt hur utvecklingen blir inom den inhemska och utländska ekonomin och hur statsbudgeten för 2014 ser ut, säger bankdirektör Már Guðmundsson.

Det är ännu oklart exakt vilka följder domstolens beslut kommer att ha i internationella sammanhang. Bankdirektör Már Guðmundsson tror att Efta-beslutet kan leda till en revision av bankdirektiven inom EU, speciellt angående bankgarantier och bankverksamhet över nationsgränserna.

Professor Eiríkur Bergmann Einarsson vid Centret för europeiska studier i Island funderar på om Efta-beslutet kan påverka den politiska debatten i de krisdrabbade länderna i Europa.

- Efta-domstolens beslut är första steget i riktningen mot att bankägarna, de privata finansörerna, själva ska betala sina skulder, inte skattebetalarna, säger professor Einarsson.

Studerar beslutet noga

Vid Icesave-bankens konkurs garanterade brittiska och holländska myndigheter sina medborgares besparingar. Island har betalat största delen av det minimibelopp landet hade godkänt. Men brittiska skattebetalare förlorar nu 115 miljoner euro på grund av Efta-domstolens beslut.

Storbritannien säger att landet noga ska studera Efta-domstolens beslut.

Klimatet förändrar arbetslivet i Arktis

Klimatändringarna i Arktis sker mycket snabbare än vad forskarna förutspått. Det innebär även stora utmaningar för arbetslivet i ett område med fyra eller nio miljoner invånare, beroende på hur det definieras. Arctic Frontiers-konferensen har hållits i Tromsø för åttonde gången.

INNSIKT

28.01.2013

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

Osäkerheten om hur klimatet kommer att utvecklas demonstrerades av vädret under konferensen. På inledningsdagen var det kallt och torrt. Samma dag tittade solskivan fram över bergskammarna som omgärdar staden med 57 000 invånare. Det var första gången sedan slutet av november och Tromsøborna var extatiska. Fjällen runtomkring färgades rosa och folk gick omkring med ett leende på läpparna.

- Det är fantastiskt att solen kommit tillbaka! utbröt stadens borgmästare, Jens Johan Hjort, när han hälsade konferensdeltagarna välkomna.

De som bor i Arktis bland dem förstod vad han menade.

Nästa dag regnade det, men på dag tre var det tung snö, flak stora som bomullstussar som gjorde att de som varit ute såg ut som om de sprayats med vitt.

Snabbare än förväntat

Under konferensen presenterades en sammanfattning av den stora SWIPA-studien som Arktiska Rådet finansierat och som består av 230 vetenskapliga rapporter om klimatändringarnas konsekvenser. Den bygger på tidigare studier, men är uppdaterad med det som skett de senaste tio åren.

- Den främsta slutsatsen i SWIPA-studien är att förändringarna som sker i Arktis kommer mycket snabbare än förväntat, sa Morten Olsen från Klima- och Energiministeriet i Danmark.

Bokstäverna står för "Snow, Water, Ice and Permafrost in the Arctic".

Även om det pågår en diskussion om hur stora klimatändringarna är globalt, är det ingen som förnekar att det blivit dramatiskt mindre is över Nordpolen och att glaciärer och inlandsisen på Grönland smälter fort. Processer sätts igång, som i sin tur gör att klimatändringarna går ännu snabbare, som när snötäcket blir mindre. Därmed reflekteras mindre solljus och det blir varmare med globala konsekvenser.

Gott samarbete

- De goda nyheterna är att de arktiska länderna samarbetar bra. Det gör det lättare att hantera den anpassning som behövs, sa Gustaf Lind, Sveriges ambassadör för Arktis.

Ett synligt bevis för samarbetet är att Arktiska Rådet, som består av de åtta länder som delvis ligger norr om polcirkeln, har etablerat ett permanent sekretariat i Tromsø. Det invigdes vid en ceremoni med den norske utrikesministern Espen Barth Eide, hans svenske kollega Carl Bildt och den kanadensiska samarbetsministern för Arktis, Leona Aglukkaq. Islänningen Magnús Jóhannesson kommer att leda sekretariatet.

Men visst kan det hetta till även i Arktis. Oftast handlar det då om fisk, en näring som fått märka konsekvenserna av det varmare klimatet genom att flera fiskebestånd har flyttat på sig. Koljan, som tidigare fanns längs Islands södra kust, uppehåller sig nu norr om ön.

- Internt i Island skapar det problem eftersom det är fiskarna i den södra delen av landet som har kvoterna för kolja. Fiskarna i norr får samtidigt så mycket kolja som olovlig bifångst att de inte kan ta upp sina torskkvoter, sa Steingrímur Sigfússon, Islands industri- och fiskeriminister.

Makrillen skapar problem

Makrillen har också börjat samla sig i havet utanför Islands sydkust. Islänningarna, som inte har några historiska traditioner för att fiska makrill, har valt att sätta sina egna, väl tilltagna kvoter, utan hänsyn till Norge och EU.

- Makrillen som simmar in vår zon motsvarar en biomassa på 1,5 miljoner ton. De är inte där som turister, utan är my-

cket företagsamma. De lägger på sig 650 000 ton som de tar från det isländska ekosystemet, sa Steingrímur Sigfússon.

- De traditionella metoderna för att dela ett fiskebestånd mellan flera olika nationer fungerar inte när det sker dynamiska ändringar som nu. Vi måste hitta en balans mellan de historiska fångsterna och andra faktorer, sa han.

Med tanke på hur notoriskt svåra förhandlingar om fiske brukar vara vet emellertid ingen vad som sker om man går bort från de nuvarande principerna.

Fisket står för 40 procent av den isländska varuexporten. De två senaste åren har makrillen kommit på andra och tredje plats som viktigaste fiskebestånd. Enligt de historiska kvoterna har Norge och EU rätt till 90 procent av makrillen i Nordatlanten, medan Island, Färöarna och alla andra länder får dela på de resterande tio procenten.

Erosion stort problem

Men klimatändringarna för också med sig andra ändringar. När permafrosten – den eviga tjälen – går ur marken innebär det att kustlinjen kan börja erodera. Två tredjedelar av den arktiska kustlinjen hålls ihop och skyddas av is. När isen smälter och permafrosten tinar kan erosionen gå snabbt. Längs kusterna av Laptev- och Beauforthavet har kusten dragit sig tillbaka med mer än två meter per år. Flera inuit-samhällen i Alaska förbereder sig på att de måste flytta.

Även om Arktis är glest befolkat underlättar kylan kommunikationerna. Traditionellt genom att hundslädar, i vår tid genom att isvägar plogas över frusna sjöar och floder. Territoriet Nunavut i Kanada har vägförbindelse med resten av Nordamerika endast genom en isväg.

Nu blir tiden som isvägarna är säkra kortare eftersom de fryser senare och tinar fortare.

Att permafrosten tinar gör också att byggnader, rörledningar och flygplatser deformeras, även om nya byggtekniker som är tåligare har utvecklats.

Nya möjligheter till havs

Det varmare klimatet ger också nya möjligheter. Nya handelsrutter öppnar sig när isen smälter. 2012 var det 42 fartyg som seglade från Asien till Europa eller omvänt genom Nordostpassagen. Transportsträckan från Hamburg till Shanghai är 35 procent kortare jämfört med att segla genom Suezkanalen.

Nordvästpassagen går norr om Kanada. Om den blir isfri skulle fartyg från Europa kunna nå USA:s västkust utan att passera Panama-kanalen.

En annan sorts trafik är att stora kryssningsfartyg seglar upp längs iskanten.

- Som mest har vi haft åtta fartyg samtidigt runt Svalbard. Ett enda kryssningsfartyg kan ha fler personer ombord än

vad det bor på hela Svalbard, sa viseadmiral Haakon Bruun-Hansen, som ett exempel på de nya utmaningar räddningstjänsterna kan ställas inför.

"Kulturimperialism"

Den ökade turismen för också med sig nya krav och förändringar.

- Turisterna vill se orörda och ursprungliga samhällen där de kan smaka på den förbjudna frukten – valkött, sa Sara Olsvig. Hon är invald i det danska Folketinget för vänsterpartiet Inuit Ataqatigiit, på en av de två platser som är reserverade för Grönland.

Hon skräddade inte på orden när hon beskrev EU:s förbud mot sälskinn som hon kallade helt irrationellt, eftersom sälarna varken är utrotningshotade eller fångas på ett oacceptabelt sätt.

- Det handlar om kulturimperialism och inte om djurs rättigheter, sa hon.

Intresse från andra länder

Intresset från icke-arktiska länder för att bli observatör i det Arktiska rådet kan verka förvånansvärt stort:

- Jag höll nyligen ett tal i Singapore om Arktis som var väldigt välbesökt. Singapore befinner sig i alla fall på rätt sida av jordklotet – det ligger en grad norr om ekvatorn, skämtade Norges utrikesminister Espen Barth Eide.

Med tanke på hur beroende Singapore är av sjöfart är intresset inte så konstigt. I höstas seglade den kinesiska isbrytaren Xue Long genom Nordostpassagen.

För Sara Olsvig innebär Kina en möjlighet både till stora investeringar i jakten på mineraler och som köpare av sälskinn. I Danmark har det brutit ut en debatt om det bör upprättas ett nytt statligt företag för att investera i gruvverksamheten och för att leta efter olja och gas på Grönland.

- Jag förstår inte det plötsliga intresset. När vi förhandlade med tidigare regeringar så företog de sig inte något i förhållande till investeringar, säger Sara Olsvig.

Sedan 2009 har det "bloktillskud", som Danmark ger till Grönlands budget, frysts.

- Om vi vill upprätthålla välfärdsstaten på Grönland måste vi helt enkelt hitta nya inkomstkällor, säger hon.

Anniken Huitfeldt: arbeidsminister med øye for likestilling

”Flere kan arbeide noe” sier Anniken Huitfeldt når jeg møter Norges nye arbeidsminister idet 2013 akkurat har kommet i gang. I september er det valg. Spørsmålet er: hvor vil hun sette sitt stempel det neste halve året; hvor vil hun gjøre en forskjell som arbeidsminister i regjeringen Stoltenberg?

PORTRETT

24.01.2013

TEKST BERIT KVAM, FOTO: ILJA C. HENDEL

- Det er arbeidet som bærer velferdsstaten, sier Anniken Huitfeldt og vrir litt på slagordet 'Flere i arbeid' slik at det passer bedre dagens utfordringer: 'Flere kan arbeide noe'.

Norge går så det suser; det er generelt høy sysselsetting, både blant kvinner og menn, og lav ledighet. Arbeidsministeren vil jobbe for at syke og gamle og folk med nedsatt funksjonsevne, om de ikke kan jobbe full tid, kan arbeide noe.

- Den situasjonen som mange av mine europeiske kolleger er i, med stor arbeidsløshet blant ungdom og fallende fødselstallene, er en helt annen virkelighet enn den vi opplever i

Norge, sier hun og forteller at hun har gitt kolleger og andre et råd eller to.

- Bruk den økonomiske krisen til å tilrettelegge for et familievennlig arbeidsliv, var samtaletema da hun nylig møtte Frances O'Grady, den første kvinnelige generalsekretær for Trades Union Congress (TUC), paraplyorganisasjonen for fagbevegelsen i Storbritannia.

- Det var også mitt budskap da jeg møtte flere ministre på møte i OECD: bruk denne situasjonen til å legge til rette for økt yrkesdeltakelse blant kvinner.

- *Er krise og arbeidsløshet det rette tidspunktet for dette?*

- Det var det vi gjorde på slutten av 1980 tallet og begynnelsen på 90-tallet. Da hadde vi store økonomiske problemer, renta var høy og mange mistet jobben. Det vi prioriterte var å bygge ut barnehager og øke fødselspermisjonen for å legge til rette for økt yrkesdeltakelse blant kvinner. Det er litt av forklaringen på den gode økonomiske situasjonen som vi har i Norge i dag, at vi har en større del av befolkningen i arbeid, sier sosialdemokraten Anniken Huitfeldt, og fortsetter:

- Høy ledighet, lav pensjonsalder og kort yrkesaktiv alder fører til store uttellingene på offentlige budsjetter. Hvis de unge er ferdig utdannet ved 25 års alder og har en gjennomsnittlig pensjonsalder, som i Italia på 59 år, og det samtidig er få kvinner som jobber, og vi lever lenger, da blir det få i yrkesaktiv alder til å bære de offentlige utgiftene. Det er mye av årsaken til at så mange opplever en krise nå. De har senket skattene for å skape vekst, det har ikke skjedd, det er blitt færre mennesker som jobber, og færre til å betale velferden. Det er arbeid som bærer velferdsstaten. Det å få folk til å stå lenger i arbeid og få flere kvinner i arbeidslivet. Det er noe alle jobber med, sier arbeidsministeren.

Fra ungdomspolitikker til minister

Anniken Huitfeldt må være det man kaller en broiler i politikken. Hun har hatt lederverv på ulike nivåer i Arbeiderpartiet og ungdomspartiet AUF siden hun som 16-åring begynte på videregående skole og ble leder for AUF, lokalt. Hun har vokst opp i, og sammen med, partiet og gått gradene i AUF og moderpartiet et tiår etter Jens Stoltenberg. Hun har vært minister i hans regjeringer siden 2008: Barne- og likestillingsminister (2008-2009), kulturminister (2009 – 2012) og nå arbeidsminister.

Som arbeidsminister leder Anniken Huitfeldt hele arbeids- og velferdsområdet og står sånn sett i skjæringspunktet mellom utfordringene som følger av globaliseringen med økt konkurranse, et Europa preget av økonomisk krise, og det å bidra til gode arbeidsvilkår og sikre velferden for den enkelte borger i Norge.

- Det kunne like gjerne hete arbeids- og velferdsminister, for det er jo det jeg i realiteten er. Kjernen i dette departementet er det gamle sosialdepartementet som fyller 100 år i år. Johan Castberg, vår første sosialminister bidro blant annet til arbeidervernlovgivningen og de Castbergske barnelover, som innebar at barn født utenfor ekteskap fikk arverett og rett til fars navn på lik linje med barn født innenfor ekteskap.

- Det skjedde etter en årelang kamp mot høyresiden. Det er en stolt tradisjon, legger politikeren til.

Økt innvandring og fokus på sosial dumping

Høy sysselsetting og lav ledighet har ført til at Norge etter EU-utvidelsen også har hatt høy og økende arbeidsinnvandring. Polakker i bygg og anlegg og renholdsbransjen, svenske helsearbeidere og ikke minst svenske ungdommer

i titusentall har de senere årene passert landegrensen for å finne jobb i Norge, særlig i servicebransjen.

- Nå kommer det flere dansker også, sier ministeren og blir ivrig for å finne nyheten hun har fanget opp. Det er positivt. Vi trenger arbeidskraften, sier hun.

- *Ser du en fare ved at arbeidsinnvandringen nå øker fra land i Europa med høy ledighet?*

- Vi ønsker arbeidskraft, men det er klart at en del av det vi har gjort i de senere årene har vært rettet mot det å holde norske standarder i arbeidslivet i en situasjon hvor flere arbeidstakere ønsker å komme til Norge. Derfor har vi innført godkjenningsordninger i renholdsbransjen og byggebransjen i samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene og arbeidsgiverne for å hindre at arbeidskraft fra andre land og useriøse firmaer underminerer den standarden vi har i arbeidslivet. Vi har gitt arbeidstilsynet økt myndighet til å kontrollere, så vi er i ferd med å få et bedre system for å sikre at virksomhetene holder de standardene som de er pålagt gjennom norsk lov.

Utelivsbransjen lever farlig

- *Hvor ser du de største utfordringene når det gjelder sosial dumping nå?*

- Vi går inn i bransje etter bransje for å finne treffsikre virkemidler. Nå er vi ute etter useriøse aktører i utelivsbransjen. Vi har hatt møte med partene. De er opptatt av at utelivsbransjen har tilgang til mye billig arbeidskraft, og at det er en del useriøse aktører. Der ønsker jeg å sette inn støtet i vår sammen med arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene.

- Fra 1. januar har vi innført vikarbyrådirektivet. Det skal sikre likebehandling av arbeidskraft som er innleid gjennom bemanningsbyrå slik at alle arbeidstakere får samme lønns- og arbeidsforhold i bedriftene.

- For å beholde norske arbeidstakerstandarter må vi gjøre arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene i stand til å ivareta det som er norske arbeidstakerrettigheter, derfor har vi innført en rekke nye virkemidler. Solidaransvaret er et eksempel. Det handler om at leverandører som velger å sette ut oppdrag, er ansvarlig for at lønns- og arbeidsforhold i hele kontraktskjeden følger norske regler.

- *Det er valg til høsten. Hvor vil du ellers sette inn kreftene det neste halvåret?*

Sterk økning i psykiske lidelser

- For det første vil jeg fokusere på psykiske lidelser og arbeidsliv. Nå trenger vi et krafttak for å gjøre det enklere for folk som sliter i psykisk å delta i arbeidslivet. Sykefraværet går ned, men når det gjelder psykiske lidelser som årsak til sykemelding, har det vært en økning på 145 prosent i løpet av de siste ti årene. Det er en sterk økning. Så det å legge til rette

for folk som har psykiske lidelser i arbeidslivet, og få folk til å jobbe litt, det er viktige mål.

- Graderte sykemeldinger, det at man jobber noe, har fått ned sykefraværet generelt. Det samme vil jeg jobbe for i forhold til uføre. I dag er det nitti prosent som er hundre prosent ufør. Det er helt sikkert mange av dem som er uføre som kan jobbe noe. Det er viktig for å få flere med nedsatt funksjonsevne ut i arbeidslivet, og å ha et arbeidsliv der man kan jobbe noe. Det samme gjelder for eldre arbeidstakere. To tredjedeler av alderspensjonistene under 67 er i arbeid, men de er ofte noe i arbeid. Så da må vi jobbe for at det skal være lettere å jobbe noe. Det er det viktigste, for arbeid gir god helse, arbeid holder deg lenger frisk, arbeid gjør deg ung, så vi må ha et arbeidsliv som i større grad legger til rette for at du kan jobbe noe, enten du er litt syk, at du har noe nedsatt arbeidsevne eller du er en eldre arbeidstaker. Det er det viktigste.

Styrket ungdomsgaranti

- Så er det viktig med alle de ungdommene som ikke får en plass i dagens arbeidsliv. Antall unge uføre utenfor arbeidslivet har vært omtrent på samme nivå de siste årene, men vi må jobbe for at flere får oppfølging tidlig. Derfor har vi vedtatt en ny ungdomsgaranti. Den innebærer at unge mennesker med nedsatt arbeidsevne får raskere oppfølging gjennom spesielle ungdomsprosjekter.

OECD roser Norge i rapporten "Closing the Gender Gap", men understreker at vi har et svært kjønnsdelt arbeidsmarked.

- Hvorfor er det så vanskelig å få til en bedre kjønnsfordeling?

- Det har skjedd enorme endringer på flere områder, for eksempel var teologi, medisin, juss sterkt mannsdominert for 30 år siden. Nå er det overvekt av kvinner på alle disse områdene. Det handler i stor grad om forbilder. Så har vi ikke klart det godt nok i de tradisjonelle kvinneyrkene. Det er vanskelig å jobbe med de områdene der de unge må ta et yrkesvalg i 15-16 års alder, den alderen da man kanskje er mest opptatt av å uttrykke sitt eget kjønn gjennom yrkes- og utdanningsvalg. Der ligger den største utfordringen. Det får vi ikke til. Innenfor fagutdanningene er det fortsatt veldig tradisjonelle yrkesvalg. Der var det mer utradisjonelt for 15 år siden, men hvis velferdsstaten skal bli bedre trenger vi flere menn i de yrker der kvinnene er i flertall.

- Kvinner som jobber deltid taper både lønn og pensjonspeng. Det kalles ofte vårt tids likestillingsfelle. Hvorfor er det så umulig å få til noe her?

- Nå har yrkesdeltakelsen blant kvinner med barn under 16 år økt kraftig etter at vi fikk full barnehagedekning, og deltidsandelen har gått ned. Det viser at å legge til rette for barnefamilier har gitt en effekt.

- Er du fornøyd?

Nytt pensjonssystem stimulerer til å jobbe mer

- Det er et valg den enkelte må ta, men vi ser at med det nye pensjonssystemet er egenopptjening enda mer sentralt enn før, dermed har kvinner mye større interesse av å stå i arbeidslivet. Vi ser også at interessen for heltidsstillinger for eksempel blant yngre sykepleiere er mye større enn blant eldre. Tidligere var det ofte sånn at kvinner som gikk ut i arbeid kombinerte husarbeid og arbeidsliv, mens den nye generasjonen kvinner stiller helt andre krav. Men de største endringene de siste årene har skjedd i forhold til mannsrollen. Tidsbruksundersøkelsene viser at menn bruker mye mer tid på husarbeid enn før, de jobber mindre og de bruker mer tid med barna sine enn for tjue år siden. Så de største endringene er at kvinner jobber mer og at menn jobber mindre.

- Likevel er det vel slik at mange kvinner som jobber deltid, og som ønsker å jobbe mer, har problemer med å få en større stilling?

- Ja, derfor sendte vi ut et lovforslag på høring rett før jul som går ut på at kvinner kan kreve å bli ansatt i en stillingsbrøk som tilsvarer den de faktisk jobber i.

- Hva er den største utfordringen på likestillingsområdet, slik du ser det?

- Nå har vi gjort veldig mye på familieområdet. Vi har fått full barnehagedekning, halvering av barnehageprisene, ett års fødselspermisjon og tolv ukers pappaperm. Nå ser vi at det er store utfordringer i dagens arbeidsliv. Det handler for noen unge kvinner om seksuell trakassering i arbeidslivet, det handler også om at mange ikke får den stillingsbrøken som man ønsker seg, og det handler om lønnsforskjeller. Men den viktigste årsaken til lønnsforskjellene er deltidsarbeid, og lønnsforskjeller mellom privat og offentlig sektor over et visst stillingsnivå. Offentlig sektor har et mer sammenpresset lønnsnivå.

- Hva kan du gjøre med det?

- Det handler om moderasjon. Vi må ha samme moderasjon i privat som i offentlig sektor. Vi har en kollektiv lønnsdannelse i Norge. Klarer vi å holde moderasjon klarer vi også å være konkurransedyktige, for det er klart at det er en utfordring når vi har et høyt lønnsnivå i Norge å være konkurransedyktige i forhold til utlandet, for kostnadene i konkurranseutsatt industri gjør at våre varer blir for dyre. Derfor er det et ansvar for alle å ha moderate lønnsoppgjør.

- Hvis du skulle velge å øverste hylle, hva ville du da prioritere?

- Helheten. Dette er et helhetsdepartement. Det er viktig å bidra til arbeid, og at flere kan jobbe noe.